

Tema 4. Immanuel Kant (1724-1804)

4.1. Biografia i obres

4.2. Crítica de la raó pura. El coneixement.

4.3. Fonamentació de la metafísica dels costums. L'ètica.

La Fonamentació de la metafísica dels costums és la primera obra moral que escriu Kant que prepara i complementa la Crítica de la Raó Pràctica. Es divideix en tres seccions. En la primera d'elles, tracta Kant del pas de les idees comunes de moralitat a les idees filosòfiques sobre moralitat.

Tothom té idees sobre la moralitat; del que es tracta és d'analitzar filosòficament el fonament d'aquesta.

4.3.1. La bona voluntat

Kant parteix de l'afirmació que l'única cosa que mereix absolutament la denominació de «bé» és la «voluntat bona»

VOLUNTAT BONA → Necessita UN FONAMENT OBJECTIU per obrar bé → La RAÓ el proporciona

Com que allò bo ha de ser bo d'una manera universal, allò que ha de guiar la voluntat ha de ser capaç de proporcionar-li un fonament objectiu, universal i absolut, i aquest instrument és la raó. Una voluntat bona, doncs, és una voluntat que es deixa guiar per la raó.

La voluntat serà bona quan porti a una acció feta per DEURE

No és bona per la fi que pretén, o pel bé que aconsegueix; ho és en si mateixa, perquè vol que el que fa sigui *conforme* al deure, cosa que aconsegueix quan actua per respecte a la LLEI MORAL.

VOLUNTAT BONA → s'autodetermina pel DEURE = RESPECTE A LA LLEI MORAL

La voluntat, doncs, és pensada com una facultat de determinar-se un a si mateix, a obrar conforme a la representació de certes lleis elaborades per la raó, i que tan sols es pot donar en els éssers racionals.

La voluntat és AUTÒNOMA, doncs cada ésser racional és lliure d'escollir actuar correctament o no, és lliure de deixar-se guiar per PRINCIPIS UNIVERSALS, dictats per la RAÓ, o per PRINCIPIS SUBJECTIUS determinats pel desig o les inclinacions.

AUTONOMIA DE LA VOLUNTAT → PRINCIPIS UNIVERSALS (objectius) - RAÓ

HETERONOMIA DE LA VOLUNTAT → PRINCIPIS PARTICULARS (subjectius) - DESIG

Per això és important separar l'àmbit formal del material, l'objectiu del subjectiu, de manera que la voluntat es regeixi tan sols per la mera raó, per aquelles lleis que tenen un caràcter objectiu i universal i que són diferents de les altres finalitats subjectives que no tenen un caràcter universal, com les tendències, les inclinacions o les emocions.

El principi de la voluntat és una llei donada per la raó que la voluntat adopta com a pròpia i s'autoimposa com a principi del voler com allò que estableix el que s'ha de voler, i aquesta acceptació d'aquesta llei absoluta, que és una acceptació lliure, és el que Kant anomena una voluntat bona.

La llei és absoluta, universal, A PRIORI perquè la tenen tots els éssers humans i, per tant, tots els éssers racionals. Aquest principi no ve donat de fora perquè és a priori, no és subjecte a les lleis de la naturalesa perquè és una llei i un principi de la pròpia raó, universal en tots els homes. Aquesta llei ha de ser formal precisament perquè permeti l'abstracció de totes les coses subjectes als sentits.

RAÓ → LLEI A PRIORI (universal / absoluta) → FORMAL no material com les lleis de la naturalesa.

La llei no ens diu com hem d'actuar, sinó com hem d'escollir com hem d'actuar:

“Actuar de tal manera que pugui voler també que la meva màxima es converteixi en una llei universal”.

ÈTICA FORMAL O DEONTOLÒGICA O AUTÒNOMA = ÈTICA KANTIANA

Aquest principi universal d'acció que ha de seguir una voluntat bona, Kant l'anomena:

IMPERATIU CATEGÒRIC
(Obligació moral)

4.3.2. Imperatiu categòric i imperatiu hipotètic

IMPERATIU HIPOTÈTIC: és entès com un condicional, és a dir, que ens ofereix una solució a una situació hipotètica, ja sigui en un sentit de possibilitat merament hipotètica o en un sentit més real o concret. En aquest cas, l'acció és bona només com a mitjà per aconseguir un fi qualsevol.

IMPERATIU CATEGÒRIC: ens indica el procediment a seguir a l'hora d'actuar en aquest cas, allò que és bo voler i que en últim terme és la pregunta fonamental de l'ètica. És la resposta al per què uns objectius són bons o dolents, a allò que hem de voler i no pas els fins que hem d'aconseguir.

IMPERATIU HIPOTÈTIC → ÈTIQUES MATERIALS O HETERÒNOMES O TELEOLÒGIQUES

IMPERATIU CATEGÒRIC → ÈTICA FORMAL O AUTÒNOMA O DEONTOLÒGICA

ÈTIQUES MATERIALS	ÈTICA FORMAL
Són a posteriori	És a priori
Són particulars i contingents	És universal i necessària: cap excepció no és possible
Els seus imperatius són hipotètics: "Si vols X fes N"	El seu imperatiu és categòric: "has de", "cal que".
Prescriuen la bondat o maldat d'una acció d'acord amb la consecució d'una finalitat	Prescriu la bondat o maldat d'una acció sense referència a cap fi, sinó només a si mateixa.

(Taula obtinguda a partir de la pàgina de Ramón Alcoberro)

Un imperatiu hipotètic és el que prescriu una acció com a bona per tal d' assolir una acció ("si vols ser feliç sigues honest"). S' expressa en forma condicional. Es divideixen en:

Problemàtics: Quan el fi es pot desitjar o no ("Si vols ser campió olímpic t' has d' entrenar"- però potser no vull ser campió olímpic).

Assertoris: Quan el fi perseguit és la felicitat.

Però els imperatius hipotètics no poden constituir l' essència de les coses morals, ja que inciten a actuar per aconseguir un fi condicionat.

Un imperatiu categòric és el que s' imposa a la voluntat humana d' una forma absoluta, sense cap mena de condició. És el fonament de la moralitat. Té tres característiques:

Autònom: L' individu ha d' actuar seguint els dictats de la seva pròpia consciència, guiant-se només per mitjà de la seva raó.

Universal: Ha de valer arreu com a principi de legislació

Apodíctic: Té validesa d' una manera necessària i incondicionada; no està sotmès a cap condició o contingència, sinó que ha de ser acceptat de forma absoluta.

(Esquema obtingut de la web de Ramón Alcoberro)

4.3.3. La llibertat i l'imperatiu categòric

L'ètica kantiana gira entorn de tres elements fonamentals: l'autonomia, la llibertat i la raó.

Autonomia i llibertat van de la mà, tot i que cal tenir clara la distinció que s'estableix entre aquests dos conceptes. L'autonomia és la capacitat de la voluntat, és a dir, la capacitat de l'elecció a l'hora d'actuar, mentre que la llibertat és una idea que ens ve proporcionada per la raó i que és la garantia per poder parlar d'una voluntat autònoma.

El fonament de la moralitat pertany al món intel·ligible, de la raó, i per això el paper d'aquesta és transcendental a l'hora d'entendre l'ètica. És aquesta raó la que ofereix a l'ésser racional les lleis per les quals s'ha de regir, la que guia i orienta les accions i la que proporciona els conceptes necessaris per dur-les a terme, com el de la llibertat. Per ser precisament la raó l'eina bàsica que ens dicta els mandats a seguir, Kant parla sempre d'una ètica objectiva i universal, doncs la raó és quelcom comú a tots els éssers racionals i capaç de proporcionar conceptes a priori.

L'individu lliure de **Kant** és un ésser transcendent que està més enllà del regne de la causalitat natural.

Autonomia moral: obediència de la voluntat a la llei de la raó pura pràctica, principi regulador i postulat (suposició pràcticament necessària) que no pot ser objecte de cap experiència i que tan sols pot ser provada a priori pel fet pur de la llei moral (ratio cognoscendi de la llibertat).

Aquesta llibertat manifesta l'autocràcia de la raó pura pràctica. Llibertat i necessitat coexisteixen en dos plans diferents, de manera que una mateixa acció pot ser explicada per la llibertat i la necessitat natural. Kant està convençut que la llibertat mai no pot entrar en conflicte amb la raó.

La llei moral -en singular- és l'imperatiu categòric com a forma legislativa universal buida que serveix de fonament, criteri i principi a la moral. Les lleis morals -en plural- són els deures morals determinats. La moral exigeix no tan sols obrar segons lleis, sinó també segons "la representació" de les lleis.